

Inspeksjonsrapport

Saksnummer: 2011/2752

Dato for inspeksjonen: 3. mai 2012

Informasjon om kontrollert virksomhet

Navn: Q-Meieriene AS avdeling Gausdal	Organisasjonsnr.: 982423767 Organisasjonsnr. bedrift: 977341469
Adresse: Østringsvegen 2, 2651 Østre Gausdal	Virksomhetens telefon/e-post: 472 76 415 / lillian.finndalen@kavli.no
Kommune/kommunenr.: Gausdal / 0522	Bransjenr. (NACE-kode): 10.510 Produksjon av meierivarer

Tilstede under inspeksjonen

Fra virksomheten: Lillian Finndalen (meierisjef) Bjørn Munkvold (HMS-ansvarlig Kavli Norge) Ole Fredrik Bjerkestuen (Teknisk leder) Ola Svedsrud (Verneombud – med på deler av tilsynet)	Fra Fylkesmannen: Tor Erik Urdahl Knut Roland Fra kommunen: Petter Leine
---	--

Rapportens innhold

Rapporten beskriver avvik og anmerkninger som ble konstatert under inspeksjonen.

Følgende hovedtema ble kontrollert:

- Utslipp til vann
- Avfallshåndtering
- Miljørisikovurdering

Rapportens status

Denne rapporten har status som foreløpig. Dersom vi ikke får tilbakemelding om faktiske feil i rapporten innen 2 uker etter at rapporten er mottatt, er rapporten å anse som endelig.

Resultater fra inspeksjonen

Kontrollen avdekket 2 avvik fra regelverket. Det er ikke gitt anmerkninger. Se også "andre kommentarer" til slutt i rapporten.

Oppfølging etter kontrollen

Virksomheten plikter å rette avvikene. Fylkesmannen pålegger virksomheten å gi en skriftlig tilbakemelding som bekrefter retting av avvik, og som redegjør for gjennomførte tiltak. Dersom tiltakene vil ta lenger tid enn angitt frist for tilbakemelding, ber vi om en konkret tidsangivelse for tiltak.

Frist for skriftlig tilbakemelding: Innen 3 uker etter mottak av rapport.

Pålegg om skriftlig tilbakemelding er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 49. Vedtaket kan påklages innen tre dager etter at pålegget er mottatt, jf. forvaltningsloven § 14. Eventuell klage bør grunngis og skal sendes Fylkesmannen.

Informasjon om tvangsmulkt

Dersom Fylkesmannen ikke har mottatt tilbakemelding innen fristen med bekreftelse på at avvik er rettet, kan Fylkesmannen varsle tvangsmulkt for å sikre oppfølging, jf. produktkontrollloven § 13 / forurensningsloven § 73.

Varsel om kontrollgebyr

Virksomheten skal betale gebyr for kontrollen, jf. krav i forskrift av 1. juni 2004 nr 931 om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) § 39-7:

Sats 1	kr	19 400
Sats 2	kr	14 600
Sats 3	kr	11 200
Sats 4	kr	4 400
Sats 5	kr	2 100

Fylkesmannen forhåndsvarsler med dette at det vil bli fattet vedtak om fastsetting av et gebyr på kr 11 200,- for gjennomføring av kontrollen. Eventuelle merknader til varsløt kan sendes Fylkesmannen innen to uker, jf. forvaltningsloven § 16.

Dokumentunderlag

- Lov av 13. mars 1981 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)
- Lov av 19. juni 1970 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven)
- Forskrift av 1. juni 2004 om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift av 1. juni 2004 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)
- Forskrift av 6. desember 1996 om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)

Informasjon om regelverket finnes på www.klif.no og www.regelhjelp.no.

Offentlighet i forvaltningen

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten, jf. offentlighetsloven. Kopi av rapporten sendes også til kommunen.

Definisjoner

Avvik:

Overtredelse av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen, for eksempel overtredelse av krav i forurensningsloven, produktkontrollloven og forskrifter hjemlet i disse lovene eller krav og vilkår fastsatt i tillatelser og dispensasjoner.

Anmerkning:

Forhold som miljøvernmyndighetene mener det er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, og som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Avvik

Under er avvikene påvist under Fylkesmannens inspeksjon angitt og kommentert.

Avvik1: Virksomheten har mangler ved sin internkontroll

Avvik fra: Internkontrollforskriften § 5 pkt 2, 5, 6 og 7

Internkontrollforskriften § 5, 2. ledd. Internkontroll innebærer at virksomheten skal:

Punkt 2: Sørge for at arbeidstakere har tilstrekkelig kunnskaper og ferdigheter i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet, herunder informasjon om endringer.

Punkt 5: Ha oversikt over virksomhetens organisasjon, herunder hvordan ansvar, oppgaver og myndighet for arbeidet med helse, miljø og sikkerhet er fordelt. Må dokumenteres skriftlig.

Punkt 6: Kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene. Må dokumenteres skriftlig.

Punkt 7: Iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen. Må dokumenteres skriftlig.

Grunnlaget for avviket:

1 A: Virksomheten mangler oversikt over utslipp til kommunalt nett, jf. punkt 6.

Kommentar: Q-Meieriene AS avdeling Gausdal fornyet i mai 2011 sin avtale med Gausdal kommune om påslipp av prosessavløp til kommunalt nett. Det ble da bygget to fordrøynings-/utjevningstanker a 60 m³. Avløpet fra disse tankene skal ledes kontrollert på kommunalt nett. Kommunen stiller krav til pH og temperatur før avløpet går til kommunalt nett. Kommunen stiller også krav til utslipp av organisk stoff (Bof₅ og KOF), totalt innhold av nitrogen (Tot N), fett og suspendert stoff. Noe fett samler seg i bassenget som avløp ledes til (etter utjevningstankene) og før det går på kommunalt nett. Dette fungerer som en fettutskiller (noe fett suges jevnlig ut her). Avløpet skal pH reguleres etter dette trinnet, før det går på nett.

I avtalen med Gausdal kommune står det at det skal tas 3 prøveserier per år, for å måle parametrene nevnt foran. Under tilsynet ble det klart at det er tatt én måling av prosessavløp siden mai 2011. Målingen viser høye nivåer (over kravene), men det var stor usikkerhet knyttet til denne analysen. Virksomheten ga uttrykk for at i periodene mellom prøveuttak gjaldt bare kravene til vannmengde og pH.

Konklusjon: Fylkesmannen konkluderer med at Q-Meieriene avdeling Gausdal ikke har oversikt over prosessavløpet sitt, og hvor mye de belaster det kommunale nettet. Den manglende kjennskapen til avløpet, gjør det nærmest umulig å vurdere om det er nødvendig å sette inn tiltak for å redusere belastningen på avløpet, og i så fall hvilke tiltak som bør iverksettes. For å få denne oversikten er det nødvendig at virksomheten foretar egne målinger av prosessavløpet som går til kommunalt nett. Slike driftsmålinger kan utføres med enklere metoder (Hach/Dr Lange) og kompenseres med prøveperiodenes utslippskontrollmålinger etter Norsk Standard.

Fylkesmannen ser at ut fra ordlyden i påslippavtalen kan det muligens være tvil om kravet til maksimalt utslipp av organisk stoff og næringsalter (jf avtalens pkt 4) bare skal gjelde i prøveperiodene. Men intensjonen i avtalen forutsetter at kravene skal gjelde til enhver tid og at dette dokumenteres ved prøver i de tre periodene.

1 B: Virksomheten har ikke tilstrekkelig dokumentasjon på prosedyrer og rutiner når det gjelder drift av renseanlegg og prosessforhold som har betydning for utslipp til kommunalt nett, jf. punkt 2 og 7.

Kommentar: Siden mai 2011 har Q-meieriene startet med uttak av råvarer og avfall fra prosessen som ikke kan inngå i produksjon. Dette føres nå til egen tank som siden går til dyrefôr. Virksomheten har altså gått fra en situasjon der alt som ikke har inngått i produksjonen har gått direkte til avløp (kommunalt nett), til dagens situasjon, der mest mulig skal gå til dyrefôr (noe som vil redusere belastningen på det kommunale nettet og renseanlegget). Det ble etterspurt hvilken opplæring de ansatte har fått som følge av denne endringen, og hvilke konkrete rutiner og prosedyrer som finnes for sikre at minst mulig næringsstoffer (kasserte rester fra produksjonen) går til det kommunale nettet. Fylkesmannens inntrykk er at det mangler både en kompetanseheving i forhold til de endringer som har inntrådt siste året, og er mangler med tanke på dokumenterte rutiner og prosedyrer i prosessen, for å sikre minst mulig næringsstoffer til avløp.

Også for drift av renseanlegget manglet det dokumenterte rutiner og prosedyrer for å sikre tilfredsstillende drift. Dette har gitt konkrete problemer som blant annet er nærmere omtalt under avvik 1 D og 1 E.

Konklusjon: Fylkesmannen vurderer at det ikke er utarbeidet tilstrekkelige rutiner og prosedyrer for å sikre optimal drift med tanke på ytre miljø (konkret menes belastninger på kommunalt nett). Dette kan føre til at påslippet fra virksomheten overgår den mengde som tillates av Gausdal kommune, og en overbelastning av det kommunale nettet og renseanlegget.

Kommunen skal ta ut kontrollprøvene i de tre prøveperiodene, men bedriften skal drive og vedlikeholde avløpssystemet til daglig. Det vil derfor være naturlig at kommunen, eventuelt med bistand fra Driftsassistansen i Oppland, gir innspill til utforming og drift av avløpssystemet, inklusive driftsinstruks, rutiner og prosedyrer for pumpestasjon, utjevningsanlegg, pH-justering, vannmengdemåling, prøvetaking etc.

1 C: Overvåkings- og alarmsystemer er utilstrekkelige til å sikre kontinuerlig god drift, jf. pkt 7.

Kommentar: Under tilsynet ble det observert at avløpet hadde gått i overløp fra pumpestasjon, og direkte på kommunalt nett uten å gå via fordrøyningsstankene, eller basseng (for fettutskillelse) og mulighet for pH regulering. Hvorvidt dette skyldes kapasitetsproblemer eller tekniske problemer med anlegget var uklart. Pumpestasjonen hadde to pumper, men det var ikke automatisk alternering. Det forelå ingen alarmer som meldte fra dersom avløpet flommet over og gikk direkte på kommunalt nett, eller dersom noen av pumpene var ute av drift. Det var heller ikke alarm ved pH utenfor grensene eller ved for store vannmengder. Slike alarmer må varsles direkte til operatør og/eller bemannet kontrollrom.

Tidsregistreringen på skriveren fungerte ikke ved tilsynet. Vannmengderegistreringen gikk utenfor registreringsområdet ved tapping fra utjevningstankene. Tappingen skjedde svært raskt og tankene fungerte dermed som støtbelastning mer enn som hydraulisk utjevning.

Skriveren viste at pH-verdien svingte mye ved tappingen av utjevningstankene. Etter kontakt med Driftsassistansen i Oppland (DiO) forsto vi at det opprinnelig var forutsatt at pH-regulering skulle skje i utjevningstankene og ikke som nå i utløpskammeret.

Konklusjon: Fylkesmannen vurderer at virksomheten ikke har tilstrekkelig med overvåkings- og alarmsystemer knyttet til drift av renseanlegget og prosessavløpet til å sikre akseptabel drift. Virksomheten hadde heller ikke tilstrekkelig journalføring for å dokumentere driften og rette opp eventuelle avvik. Eksemplet med overløp som ikke var oppdaget og rettet opp, viser at situasjoner oppstår grunnet denne mangelen, noe som gir utilfredsstillende drift.

Dette viser også at avvikshåndteringen er uklar på dette området. En slik hendelse (overløp) skal føre til avviksmelding med påfølgende lukking (avvikshåndtering).

1 D: Virksomheten har ikke tilfredsstillende system for inspeksjon og vedlikehold av renseanretninger, jf. punkt 7.

Kommentar: Under tilsynet ble det klart at det ikke var foretatt tilfredsstillende vedlikehold av renseanlegget over lengre tid. Det var blant annet svært tilsmusset og skittent i kum og basseng som ledet avløpet til kommunalt nett. Det lå fettkaker og skum i den delen der vannmengden måles ved hjelp av ekkolodd, noe som gjør at vannmengden konstant ble feilestimert. Det ble etterspurt rutiner for inspeksjon og vask/vedlikehold av renseanlegget, men disse blir åpenbart ikke fulgt eller de mangler.

Prøvetakeren var fjernet ved befaringen. Det ble ikke avklart hvorfor den var fjernet. Prøvetakeren må stå permanent tilkoblet dersom bedriften skal kunne ta ut prøver for driftskontrollmålinger, jf. avvik 1 A.

Konklusjon: Fylkesmannen observerte åpenbare mangler ved vedlikeholdet av renseanlegget. Ved tilstrekkelig inspeksjon ville dette vært avdekket.

1 E: Kalibrering/kontroll av viktig utstyr er ikke dokumentert (pH-elektroder, vannmengdemåler, utstyr for dosering av syre/lut), jf. punkt 6 og 7.

Kommentar: Det ble etterspurt rutiner og prosedyrer for kalibrering og kontroll av pH-elektroder, vannmengdemåler og utstyr for dosering av syre og lut. Det ble opplyst at pH-elektrodene ble kalibrert mot kjent væske en gang per år. Det ble ikke fremvist noen rutiner og sjekkliste over at dette ble gjort.

Konklusjon: Fylkesmannen vurderer at det mangler dokumentasjon på at viktig utstyr for å sikre optimal drift blir kalibrert og vedlikeholdt i tråd med anbefalinger fra produsent.

Driftsassistansen i Oppland sier at normalt må pH-elektroder rengjøres hver dag og kalibreres hver uke. I tillegg til virksomhetens egen kalibrering, bør alt utstyr kalibreres av ekstern sakkyndig hvert år.

1 F: Virksomheten har ikke gjennomført entilfredsstillende miljørisikovurdering for utslipp til kommunalt nett, jf. punkt 6.

Kommentar: Siden tilsynet utført av Fylkesmannen i 2011, er risikovurderingen for ytre miljø forbedret hos Q-Meieriene avd. Gausdal. Men Fylkesmannen kan ikke se at det er gjennomført en tilfredsstillende miljørisikovurdering for utslipp til kommunalt nett. Virksomhetens miljørisikovurdering omtaler blant annet utslipp av melkeprodukter og vaskemidler fra vasking av prosessutstyr, men det er Fylkesmannens vurdering, blant annet på bakgrunn av avvikene i denne rapporten (1 A til 1 D) at denne ikke er tilfredsstillende for å avdekke og forhindre for høye utslipp til kommunalt nett. Miljørisikovurderingen konkluderer også med at ingen tiltak er nødvendige.

Fylkesmannen anser utslipp til kommunalt nett som en svært viktig risikofaktor for ytre miljø, og vurderer at dersom en tilfredsstillende miljørisikovurdering av utslipp til kommunalt nett hadde vært gjennomført, burde dette avdekket alle avvikene nevnt over, fra 1 A til 1 E. Dette fordi avvikene er mulige årsaker som alle vil kunne føre til økt risiko for ukontrollerte eller for store utslipp av prosessavløp med innhold av organisk stoff, avvikende pH eller avvikende temperatur til kommunalt nett og kommunalt renseanlegg.

Konklusjon: På bakgrunn av funnene gjort under tilsynet vurderes det at miljørisikovurderingen for utslipp til kommunalt nett ikke er tilfredsstillende. Det må finnes flest mulig årsaker som kan lede til for høyt utslipp til kommunalt nett, og virksomheten må innføre tiltak som reduserer denne risikoen dersom risikoen vurderes som for høy. Flere av disse årsakene er nevnt i avvikene fra 1 A til E.

Avvik 2: Virksomheten mangler merking av vinduer i henhold krav i regelverket om merking av PCB-holdig produkt.

Avvik fra:

- Produktforskriften § 2-1
- Internkontrollforskriften § 5 pkt 6

Produktforskriften § 2-1 sier blant annet:

Den som har PCB-holdig produkt skal gjennom merking, skilting eller andre tiltak sørge for at det tydelig framgår at produktet inneholder PCB. Merking eller skilting skal være varig, med sort skrift på sterkt gul bunn.

Grunnlaget for avviket:

I isolerglassruter produsert i Norge i perioden 1965-1975 og importerte fram til 1980 er det sannsynligvis PCB i forseglingslimet rundt glasset. Alle PCB- holdige isolerglassruter montert i bygg eller anlegg skal være merket med et gult merke med sort tekst. Hensikten er å sikre at isolerglassrutene leveres som PCB-holdig farlig avfall når de kasseres. Eier av bygget er ansvarlig for at rutene blir merket. Det er forbudt å gjenbruke eller omsette PCB-holdige isolerglassruter som skiftes ut. Slike ruter må håndteres som farlig avfall.

Hos Q-Meieriene AS avd. Gausdal ble det observert eldre isolerglassruter som ikke var merket. Disse hadde ingen datering, noe som kan tyde på at de er svært gamle. Det er da sannsynlig at de inneholder PCB. Vinduene manglet merking i henhold til kravene i produktforskriften § 2-1.

Konklusjon: Virksomheten må ta en gjennomgang av alle isolerglassrutene i bygningene de disponerer, og merke de som er fra før 1980 (importerte) og 1975 (norskproduserte). I de tilfellene man ikke vet om noe er farlig avfall, skal det håndteres som farlig avfall.

Andre kommentarer

Virksomheten hadde tilsyn av Fylkesmannen i 2011. Det ble her avdekket mangler med tanke på internkontroll og risikovurderinger. Det er gjort store endringer av internkontrollsystemet, og Fylkesmannen vurderer at dette fungerer bedre enn tidligere. Det er også innført målbare parametre for ytre miljø, og krav om årlig forbedring av en indeks bestående av vannforbruk, energiforbruk, svinn og avfall per kg produsert vare.

Indeksen vil indirekte kunne si noe om avløpet (mengde). Men ettersom prosessavløpet trolig er virksomhetens viktigste påvirkning av ytre miljø, og virksomheten har krav fra kommunen om innhold av prosessavløpet til kommunalt nett, vil det være naturlig å tenke seg at Q-meieriene avd. Gausdal har konkrete reduksjonskrav til sitt eget prosessavløp som går på kommunalt nett. Dette kan da eksempelvis inngå i virksomhetens omtalte miljøindeks.